

Prologas

VIENAS ŠIRDIES DŪŽIS – kartais tiek tetrunka apsispręsti.

Gali net atrodyti, kad apie tai nesvarstei. Tiesiog nusisuki nuo ateities, kuri žada tik dar daugiau apgailėtinų dienų, ir pajudi lyg niuktelėta. Virtuvė – nebyli liudininkė – lieka nepaliesyta. Savaip ištikima moteriai, kuri ką tik išėjo. Nieko neišduoda kėdė, atstumta nuo stalo. Išdidžiai tyli lėkštė su prakąsta bandele, čederiu (ilgo brandinimo) ir pagardu, likusiu nuo Kalėdų (aštuonių mėnesių senumo, bet aštraus skonio nepraradęs).

Vyras pašaukia moterį vardu ir, nelaukdamas, kol ji pakvies, atveria iš priekambario į virtuvę vedančias duris. O ko jam laukti? Jis ir pro laukujes duris įėjo nelaukdamas pakvietimo.

Vyras dūsaudamas ir purkštaudamas vaikšto po virtuvę. Atidaro šaldytuvą, perverčia kelis ant stalo atverstos darbo knygos lapus.

Darbo knyga moters irgi neišduoda. Čia surašyti parapijos tarybos susirinkimai, choro užsiėmimai ir suplanuotas apsilankymas vietiniame botanikos sode su savo padėjėja – sakytum, tikras nekaltos kasdienybės liudijimas. Gal galima ką įžvelgti

rašysenoje? Dailiai ranka išvedžioti žodžiai, raidės tikslios ir aiškios, išskyrus padykėles „s“, kurios, regis, taip ir taikosi išsprukti iš tvarkingos eilutės.

Vyruį prieš akis – durys į galinį kiemą (jas visada reikia paremti, kad neužsidarytų). Nors sykį jos likusios pusiau praviros. Sustingusios, tarsi kažko lauktų, kaip ir visas namas.

Tada labai lėtai jos pasisuka ant vyrių ir tyliai spragtelėdamos užsidaro.

O UŽ DEVYNIASDEŠIMTIES MYLIŲ viename Šiaurės Londono skersgatvyje pastumtos atsidaro kitos durys. Kita moteris, kitas gyvenimas. Krūvelė pašto siuntų prie įėjimo nučiuožia šalin, aplamdytas durų varpelis pasisveikindamas dzingteli skardiniu garsu. Pirmasis per slenkstį įlekia vienišas medžio lapas. Oranžinis sukutis, atneštas vėlyvo rugpjūčio vėjo verpeto, kuris dar šiltas, bet jau justi ir aštri rudens gaiva. Moteris stebi, kaip lapas, sukdamasis ratu, įskrieja į tykią parduotuvės tamsą. Ruduo jai visuomet buvo metų laikas, kai daug kas prasideda; dar iš vaikystės giliai įsirėžęs atmintin nekantrus ir džiugus naujų batų, kreidelių ir penalų laukimas.

Dabar ji galvoja tik apie pabaigas.

I

Ne savo vietoje

DŽO PASILENKIA surinkti pašto, bet paima paklydėlį medžio lapą. Jis guli jos delne kaip ta spalvota aiškiaregė žuvytė, kurias, būdami vaikai, jie laikydavo rankutėse, kad šios išpranašautų ateitį*. Lapas suvirpa, tada nurimsta. Džo nori paklausti jo, ar tai reiškia, kad vieną dieną ji bus laiminga? Ji nori, kad ta oranžinė medžio lapo žuvytė pasakytų, ar, kai ji galvoja apie Džeimsą, jis irgi galvoja apie ją? Džo nori tikėti, kad jei per tas minutes, kurios virsta valandomis, kažkuriuo metu jis irgi pajunta jos besiilgįs, tuomet tarp jų nusitėsia ryšys. Vilties siūlas, kurį ji norėtų apšivynioti aplink mažąjį pirštelį ir švelniai patraukti. Džo sulenkia pirštus viršum trapios lapo esaties, ir jis atsiduria jos saujos kokone. Moteris pasikiša pašto siuntas po pažasčia ir plačiau atveria duris.

Ji žengia gilyn, o lagamino ratukai ritmingai darda per plyteles, išklotas prie laukųjų dėdės Vilberio parduotuvės durų.

* Angl. *mood fish* arba *fortune-teller fish*; toks žaisliukas, pagal nuotaiką keičiantis spalvą. (Čia ir toliau – vertėjos pastabos.)

„Teilorų prekės“ įsikūrusios patalpoje, nedaug didesnėje už pailgintą spintą, ir parduoda visokius įrankius bei raštinės reikmenis. Čia Džo dėdė prekiaavo ir gyveno pastaruosius penkiasdešimt dvejus metus.

Ir beveik viskas likę taip, kaip ji prisimena. Vienas tarpueilis veda nuo durų per siaurą parduotuvės patalpą ir jos gale suka į kairę (kur yra arkinis praėjimas į mažą virtuvėlę, tualetą ir laiptus, kylančius į butą viršuje). Antru siauru tarpueiliu galima grįžti ten, kur dabar stovi Džo. Tiek ir tėra tos dėdės krautuvėlės; dar tik nedidelis plotelis prie įėjimo, kur, pasuktas tinkamu kampu į langą, stovi senovinis ąžuolinis prekystalis. Jis susideda iš įstiklintos vitrinos viršuje, skirtos rašaliniams plunksnakočiams (Džo vaizduojasi, kad ankstesniame gyvenime čia demonstruotos nosinaitės ar pirštinės), ir kelių plačių stalčių apačioje – juose laikomi didelio formato popieriaus lapai, kuriais prekiauja dėdė Vilberis.

Yra vietos viskam ir viskas yra savo vietoje.

Džo galvoje aiduoja dėdės Vilberio balsas. Dairydamasi po parduotuvę, ji mato, kad dėdė liko ištikimas savo mėgstamiausiam posakiui. Lentynos prekėmis aprūpintos gal ir ne taip gausiai, kaip anksčiau, bet visur tvarkinga, viskas tikrai ten, kur ir turi būti.

Tik ne jos dėdė, topteli Džo, nes jis toli nuo čia.

Ir ne ji pati.

Džo pažvelgia į tarpą tarp prekystalio ir sienos. Čia, ant medinio kuolo, suverti ant virvutės, kaba rudi popieriniai maišeliai. Jie stebuklingai pritaikyti sutalpinti viskam, kuo prekiaavo dėdė Vilberis: nuo kelių varžtų ir vinių (maišelis užsukamas viršuje, kad prekės neišbirtų) iki ilgo metalinio pjūklo žibančiais dantimis.

Štai šičia, būdama maža, įsispraudusi į savo slėptuvę (*yra vietos viskam ir viskas yra savo vietose*), Džo žaisdavo „pašto skyrių“. Dėdė stovėdavo už prekystalio, kuris slėpdavo Džo nuo visų akių, ir jam būdavo malonu, kad darbu užsivertusiai „pašto tarnautojai“ vis prisireikia kanceliarinių reikmenų. Vienas iš didžiausių vaikystės džiaugsmų būdavo, kai dėdė pamodavo Džo pirštu ir įteikdavo rudą popierinį maišelį, išsipūtusį nuo kokio nors smalsumą keliančio daikto viduje. Gal užrašų knygelės, nuplėstu viršeliu, arba kvitų bloknoto subraižytu kalkiniu popieriumi. Dėdė Vilberis visuomet jai kartodavo (o dar labiau pabrėždavo poniai Votson-Toft, savo buhalterei bazilisko žvilgsniu), kad atiduoda Džo tik „sugadintas prekes“. Bet paūgėjusi Džo ėmė įtarti, kad dėdė Vilberis, matydamas ją, mažą mergaitę, godžiai spitrijančią į naują kvitų bloknotų ryšelį, tyčia perbraukdavo plačiu, plokščiu nagu per kalkinį popierių.

Pakėlusi akis, Džo pastebi mažą kvadratinį kalendorių, prismeigtą prie didelės kamštinės lentos, kabančios ant sienos už prekystalio. Lenta būtų visiškai tuščia, jei ne kalendorius, rodantis liepos mėnesį, nors dabar rugpjūtis. Galvoje šmėsteli klausimas, kažin kam dėdė Vilberis tą lentą naudojo; Džo nepamena, kad ji būtų kabėjusi čia per jos viešnages vaikystėje.

Padėjusi paštą ir sudžiūvusį medžio lapą ant prekystalio, Džo nutempia lagaminą į parduotuvės galą ir laiptais aukštyn. Antro aukšto laiptų aikštelėje durys su stiklu iki pusės atsiveria į mažą prieškambarį. Po pailga kabykla ant sienos stovi žemas suoliukas; ant vieno kablio tebekaba tamsiai pilkas žieminis dėdės paltas.

Greta prieškambario – vonios kambarys. Jame vonia ir klozetas tviska senovišku baltumu. Kambarys neveiksmingai šildomas nediduku karštą orą pučiančiu šildytuvu. Džo visai

nelaukia, kada prireiks pasinaudoti vonia. Iš patirties žino, kad, net prisipylus ją pilną karštutėlio vandens, išorinė pusė prilietus vis tiek būna šalta kaip ledas.

Iš prieškambario patenkama tiesiai į gyvenamąjį kambarį, už jo – virtuvė. Abiejų langai aukšti, stumdomais rėmais, žvelgia į skersgatvį. Priešingoje kambario pusėje dvejios durys veda į miegamuosius. Džo akimirka mindžikuoja neapsispręsdama, ar užimti dėdės miegamąjį, ar mažytį kaip kišenę kambarėlį, kuriame ji miegodavo vaikystėje, kai kiekvieną vasarą kelioms savaitėms atvykdavo paviešėti. Atidaro mažojo kambarėlio duris ir jau traukia lagamino užtrauktuką. Daugumą rūbų užmeta ant kėdės. Tai, ko ji ieško, guli lagamino dugne.

Ji išsitraukia tamsiai mėlyną džinsinį kombinezoną su petnešomis. Audinys jos rankose standus it kartonas. Džo žvelgia į drabužį, ne visai suprasdama, kodėl jai buvo taip svarbu jį pasiimti. Vintažinis, iš šeštojo dešimtmečio, aukštu liemeniu, plačiomis klešnėmis – ši kombinezoną Džo namuose kaime paliko geriausia draugė Liusė, viešėjusi pas ją vieną vakar... oi, jau prieš kelis mėnesius. Liusė dievina visus vintažinius daiktus. Tiek būdama paauglė, tiek dabar, trisdešimt aštuonerių metų moteris, ji vilki sukneles, išmaldautas iš savo močiucių. Į savo aistrą raštinės reikmenims Džo žvelgia kaip į keisto bičiulės prisirišimo prie senų laikų atgarsį. Džo laikosi įsitvėrusi savo meilės ką tik padrožtiems pieštukams, nes taip jaučiasi artimesnė Liusei. Dar pradinėse klasėse juodvi darniai sukibo į vieną visumą: visuomet be vargo laimėdavo bėgimo poroje trimis kojomis rungtį per kasmetinę mokyklos sporto šventę.

Atsisėdusi ant lovos, Džo glaudžia kombinezoną prie krūtinės. O dabar? Dabar, galvoja ji, net ir surišus jūdviejų kojas, jos su Liuse nesugebėtų sklandžiai judėti. Džo dar niekada

nesijautė šitaip išsiderinusi su geriausia savo drauge ir negali tiksliai sau paaiškinti, kaip čia taip atsitiko. Žino, kad greičiausiai esama keleto priežasčių, bet, kad ir kaip tas priežastis dėliotų ar stumdytų, – gal kaltas jos požiūris? O gal ji neteisingai suprato Liusės požiūrį? – taip iki galo ir neaišku, kokia katė tarp jų perbėgo. Dabar jos retai susirašo žinutėmis, o kai susirašo, kažkas džeržgia ir nelimpa, ir Džo negali bakstelėti pirštu, nei kas, nei kodėl. Tik žino, kad, jeigu dabar joms tektų dalyvauti bėgimo poroje trimis kojomis rungtyje, jos neatbėgtų pirmos, nugalėtosios kaip visada, o plotūsi veidu į žemę.

Į tolimas nuklydęs Džo žvilgsnis pamažu grįžta į mažytį kambarėlį ir vėl pastebi nepriekaištingą tvarką. Jai derėtų susidėti savo daiktus į komodą. (*Yra vietos viskam ir viskas yra savo vietose.*) Ilgai netrunka. Nepraėjus nė dešimčiai minučių, visa jos manta perkraustyta į stalčius, o tuščias lagaminas pastumtas po viengule lova.

Tik vieno dalyko ji niekur neperdeda ir nenukiša. Neišeina. Jo nenugrūsi į stalčiaus galą. Kad ir kaip norėtų.

Džo žino, kad neturi kitos išeities, tik nešiotis sudaužytą širdį su savimi, kad ir kur eitų. Džeimsas tuo pasirūpino, kai prieš keturis mėnesius ją paliko.

Aš taip darau!

DŽO SĖDI UŽ SENOJO ažuolinio prekystalio, ant aukštos kėdės be atlošo ir žvelgia į skiautelę dangaus, kurią – jeigu smarkiai pasilenkia į priekį – mato akies krašteliu. Taip sėdi jau šešias savaites, užsiima parduotuvės reikalais, stebi praeivius, nenu-trūkstančia srove plaukiančius skersgatviu, ir vis dirsteli į savo skiautelę dangaus, tikrindama, ar niekas nepasikeitė. Šiandien dangus neramiai pilkas, o rūdžių spalvos plytų siena kitapus skersgatvio šlapiai blizga spalio lietaus šuoruose.

Kad ir koks būtų oras, toji nedidelė skiautelė dangaus Džo keistai guodžia. Ji žino, kad toliau už skersgatvio (į kurį pasukama tarp kirpyklos ir kavinės) dangus it baldakimas išsi-skleidęs virš platesnio pasaulio: virš Haigeito* Didžiosios gat-vės, kur gausu parduotuvių ir restoranų. Čia maišosi žavesys ir praktiškumas, kartais abu jie susijungia po kuriuo nors vie-nu stogu. Kaip toje krautuvėlėje, išmuštoje senais laikraščiais, kurioje prekiaujama peiliais su vyšnios medžio kriaunomis

* Šiaurės vakarų Londono rajonas.

ir raižytomis plieninėmis geležtėmis. Arba smulkių siuvimo reikmenų parduotuvėlėje, ant kurios durų puikuoja vainikas, nupintas iš rudeninių vaisių spalvų juostelių.

Už Didžiosios gatvės, pakilusi į kalvą kairėje, Džo pasiektų Hampstedo viržyno platybes. Ten tas pats dangus, kurio skiautėlę mato nuo kėdės už prekystalio, plyti virš erdvės, kuri yra lyg ir parkas su pasivaikščiojimų takais ir pramogų zonomis, lyg ir laukinės gamtos karalystė. Gera žinoti, kad esama to didesnio pasaulio, bet taip pat gera, kad jos dangaus skiautėlė apribota sienos ir stogo: ji apibrėžia ir Džo vietą šiame mieste, kuris jai svetimas.

Džo bandė įsivaizduoti tą patį dangų besitiesiantį tolyn, plazdantį lyg milžiniška paklodė ar staltiesė virš tų vietų, kur ji gyveno anksčiau, virš vieno iš sudurtinių namų visoje tokių namų eilėje Nortumberlando kaimo pakraštyje. Bet ten dangus kitas. Platesnis, erdvesnis, didingesnis savo besikeičiančiomis nuotaikomis. Džo neįsivaizduoja, kad galėtų sau atsikirpti tenykščio dangaus.

Kita vertus, ten to ir nereikia. Pakanka išeiti į pelkynus ir gali dairytis į padanges, kiek širdis geidžia.

Šiandien, kaip įprastai, Džo vilki Liusės kombinezoną. Vintažas – ne visai Džo stilius (ji net tiksliai nežino, kas tai), bet atrodo tinkama dėvėti skolintus drabužius gyvenant skolintą gyvenimą. Džo ranka kas rytą išsitiesia prie kombinezono, o džemperiai po juo keičiasi nuo žalio iki oranžinio, nuo geltono iki raudono, priklausomai nuo oro, nuotaikos ir susikauptosios skalbinių krūvos. Kartais Džo pasijunta lyg šviesoforas: sustingusi, nepajudinama, tik spalvos keičiasi, kol gyvenimas lėtai teka pro šalį. Aukštas, įimtas liemuo gniaužia ją kaip tik po širdimi, skausmingai besiilginčia draugės.

Dabar, kai gyvena Londone, Džo bandė dažniau rašyti Liusei žinutes, bet buvo sunku rasti tinkamų žodžių. Mat tie žodžiai, kurie vis sukasi galvoje, yra iš paskutinio jų pokalbio, po kurio Liusė išvyko. Džo visada žinojo, kad Liusė nemėgsta Džeimso, bet iki to pokalbio nesuprato, kaip stipriai. Džo taip pat žino, kad geriausia jos draugė pratrūko matydama, kokia ji įskaudinta, tačiau neatsistebi, kaip Liusė galėjo pamanyti, kad ji norės išgirsti, ką bičiulė turi pasakyti; kaip ji galėjo pamanyti, kad tie žodžiai privers Džo pasijusti geriau. Juk Džo dar laikėsi už to plonyčio vilties siūlelio. Nesakė apie jį Liusei. O dabar galvoja – gal reikėjo pasakyti? Gal iš dalies dėl to Liusė taip ir įsiuto?

O Džeimsas? Džo daugybę laiko praleidžia stengdamasi jam *nerašyti*. Sunku. Žinutės parašomos ir ištrinamos. Tik vienas dalykas sulaiko Džo, kad nepaspaustų „Siųsti“. Mintis, kad Džeimso telefoną pakels ir žinutes perskaitys naujoji jo mergina, Nikėėėė. Prisimenant buvusią kolegę Nikę, paskutinė jos vardo balsė Džo galvoje visuomet skamba lyg vaiko zirzimas. Jos trumpai dirbo kartu, bet Džo niekada nepamirš begalinių jos skundų ir verkšlenimo.

Džo žvilgteli į mažą kvadratinį kalendorių, kuris vis dar vienintelis prismeigtas prie didelės kamštinės lentos jai už nugaros. Kiekvieną vakarą ji išbraukia vieną dieną. Kartais išbraukia dar gerokai iki dienos pabaigos lyg skubindama laiką.

Praėjo šešios savaitės, o dėdė Vilberis vis dar slaugos namuose, į kuriuos persikėlė (laikiniai), kad atsigautų ir pailsėtų. Tie namai – netoli Džo tėvų namų, tad Džo mama kone kasdien lanko brolių. Tai, kas prasidėjo kaip nežymus suvokimo sutrikimas (pasireiškęs, anot Džo mamos, dėl to, kad Vilberis „labai bjauriai pargriuvo“), paaiškėjo besąs kas kita. Gydytojai kalba

apie tai, ką jie gali padaryti, kad suvaldytų demencijos progresą. Džo mama kalba jai apie tai, kad dėdė jaučiasi daug geriau ir neilgtrukus jau galės grįžti namo, į savo butą ir parduotuvę.

Džo tėtis retai kalba su ja telefonu. Palieka visa šitai savo gerokai kalbesnei sutuoktinei. Bet kai atsiliepia į dukros skambutį, jis tyliai sako:

– Tiesiog duok jai laiko.

Tad Džo stengiasi duoti.

Ji nukreipia dėmesį į vienintelę pirkėją parduotuvėje. Vėlyvas rytas, ta moteris jau kurį laiką stoviniuoja prie pakavimo juostų ričių ir rudo popieriaus ritinių. Džo ketina pasisiūlyti padėti, kai įeina kita pirkėja.

Pirmoji pirkėja nepaprastai aukšta, antroji – žema ir apvalutė. Jos žiūrinėja prekes lentynose ir, kai susilygiuoja, aukštesniosios galva kyšo viršum žemesnės moters, lyg jiedvi sėdėtų dviaukščiame autobuse. Džo lūpos timpteli bandydamos šypsotis.

Bet aukštoji moteris pasitraukia, ir vaizdelis išyra. Pirkėja prisiartina prie prekystalio.

Sustoja.

Džo lūkestingai žvelgia į ją vildamasi, jog atrodo maloni.

Moteris žvilgteli žemyn ir susiraukia.

– Šiais laikais rašaliniu plunksnakočiu, suprantama, niekas nerašo, – ištaria santūriai ir užtikrintai.

Moteris visai nenori būti nemandagi ar leisti suprasti, jog Džo esanti ne viso proto, kad tokius pardavinėja. Tiesą sakant, ji atrodo dar nesuvokusi judviejų vaidmenų: ji, pirkėja, – vienoje nedidelio ažuolinio prekystalio pusėje; Džo, pardavėja, – kitoje pusėje to paties prekystalio, kurio viršuje po stiklu išdėliota daugybė rašalinių plunksnakočių.

– Esmė ta, kad mes visai nerašome, ar ne? – Moteris pakelia akis, bet atsakymo nelaukia. – Prarastas menas.

Džo tai ne pirmas kartas. Ji norėtų pasakyti: „Aš rašau. Aš rašau rašaliniu plunksnakočiu.“ Bet žino, kad veltui aušintų burną.

Aukštoji moteris dvejodama susiraukia, tarsi galvotų, kad Džo kažkaip atsidūrė netinkamoje vietoje (Džo galvoja, jog tai netoli nuo tiesos), tada prabyla apie rašymą ranka:

– Mokyklose net nebemoko rašyti.

Kažin kuo ši moteris užsiima pragyvenimui, svarsto Džo. Ji liesa ir skrupulingai tvarkinga. Vaistininkė? Gal dantistė?

– Ir, tiesą sakant, kam visa tai, kai pagalvoji apie elektroninius laiškus ir socialinius tinklus?

Džo mintija, ką ši moteris pamanytų, jeigu, sėdėdama *pas ją* dantisto kėdėje, Džo pasakytų: „Žinoma, kad jums ne visi namie, jei norite visą gyvenimą praleisti knaisiodamasi žmonių burnose.“ Bet tokio dalyko Džo niekada nepasakytų. Bent jau tikrai ne moteriai su dantų gražtu rankoje.

Džo diršteli „dantistei“ per petį į žemąją moterį su ilgu lietaipalčiu. Ši dabar kantriai laukia eilėje ir, pastebėjusi Džo žvilgsnį, vos vos linkteli. Tada pakelia abu antakius ir pavarto akis. Nustebusi Džo vos užgniaučia juoką.

„Dantistė“ atsainiai mosteli ranka kažkur parduotuvės galo link ir pakartoja:

– Rimtai, kam visa tai?

– Na, manau, kai kurie... – pamėgina Džo.

Bet ši moteris į parduotuvę atėjo ne tam, kad išgirstų, ką mano Džo.

– Siaubinga, kaip viskas keičiasi, – samprotauja moteris, tarsi pati visiškai nieko negalėtų padaryti.

Džo žvilgsnis vėl nuklysta į kitą pirkėją, visiškai abejinga išraiška laukiančią eilėje. Veidas švelnus, atviras. Moteris vidutinio amžiaus. Pelės pilkumo plaukai sukimšti po kepure nugaroje pailgintu nuo lietaus saugančiu kraštu. O tada toji moteris mirkteli Džo.

Tas mirksnis vos pastebimas, bet į Džo kūną įsismelkia šiluma.

O į galvą išliaužia mintis: ar iš kažkur šią moterį pažįsta?

– Argi vaikai šiais laikais moka laikyti pirštuose rašiklį ar pieštuką, – tęsia „dantistė“. Ir vėl – neklausia, tik niūriai priekaištauja, tarsi Džo būtų kalta.

Džo sutelkia jėgas. Ar bent jau mintis. Ji norėtų šios moters kai ko paklausti. *Ar tamsta turite vaikų? Ar jie mato, kaip jūs ranka rašote laišką? Ar bent sudarinėjate pirkinių sąrašą?* Bet žino, kad apie tai paprasčiausiai neverta kalbėti. Vyriausiojo jos brolio šeima gyvena name, kuriame vargiai rasi kokią knygą (nebent knygomis laikytume žemės ūkio prekių katalogus ir traktorių eksploatacijos instrukcijas), o brolienė nuolat skundžiasi, kad dvyniai niekada knygos į rankas nepaima.

– O skaityti iš viso nepriversi. Vaikų tiesiog visiškai nebedomina knygos.

Džo toliau tyli.

– Gal galiu ką nors pasiūlyti? – galiausiai mandagiai teiraujasi.

Vėl dirgteli į moterį su lietpalčiu, bando pagauti jos žvilgsnį, bando išvilioti iš slėptuvės prisiminimą, kur ji gali būti matyta. Bet šiuo metu ta moteris žvelgia pro langą į skersgatvį ir atrodo atsidūrusi už mylių nuo šios mažytės parduotuvėlės Šiaurės Londone. Kažin kaip nutolusi nuo šios šlapios spalio dienos.

Džo suima pavydas.

– Tik permatomos lipniosios juostos, jei turite.

Džo atneša moteriai, ko jai reikia, paima pinigų ir palinki gero bei malonaus ryto. Net sau pačiai balsas skamba perdėtai draugiškai.

„Dantistė“ perbeda Džo aštrių žvilgsniu, lyg pamaniusi, jog ši iš jos šaiposi. Džo topteli, kad klientė tik dabar iš tikrųjų ją išvydo: neįsimintinos išvaizdos moterį; išskyrus akis, leidžia sau pripažinti Džo. Moterį, netrukus persiversiančią į penktą dešimtį, vilkinčią geltoną džemperį ir džinsinį kombinezoną su petnešomis.

„Dantistė“ mikliai nusuka žvilgsnį. Traukdama prie durų, perbraukia delnu krūveles vokų ir bloknotų ant vienos iš lentynų. Atidariusi duris, atsainiai mesteli:

– Ir, žinoma, niekas neberašo laišku.

Džo be garso, vien lūpomis ištaria jai pavymui: „Aš rašau.“

Neatrodo verta tai pagarsinti nei dėl „dantistės“, nei dėl savęs. Žinoma, ta pirkėja teisi. Rašymas netrukus tikriausiai taps prarastu menu. Tokia realybė. Džo gali ir toliau sau ranka rašinėti sąrašus, siųsti atvirukus, rašyti laiškus mamai ir dėdei Vilberui; ir toliau gali džiaugtis tuo ypatingu krebždesiu, kai rašalinio rašiklio plunksnos smaigalys braukia per popierių; bet permainų potvynio ji nesukels. Jai teikia paguodos per socialinius tinklus mezgami ryšiai su kitais raštinės reikmenų mylėtojais, bet, nors šio pomėgio ji neslepia, nėra ir aktyvistė; ji neketina stovėti kaip koks karalius Knutas, iškėlusį ranką delnu į priekį prieš tai, kas neišvengiama*. O ir už ką gi ji kovotų? Ši parduotuvė netgi ne jos.

* Knutas Didysis – XI amžiuje Anglijos, Danijos ir Norvegijos karalius; pasak vienos legendos, sykį stojęs priešais potvynį ir įsakęs šiam nuslūgti, taip norėdamas pademonstruoti, kad net ir karaliaus galios bejėgės prieš gamtos jėgas.

Ne jos ir šis gyvenimas – iš paskos įsmunka nesmagi mintis.

Moteris su lietpalčiu žengia į priekį ir paduoda lygiai tiek pinigų, kiek kainuoja pakelis vokų, kurį ji laiko rankose.

– Niekas nebetiki į Dievą.

Džo suglumusi pažvelgia į ją.

Stoja trumpa tylą, tada moteris nežymiai šypteli Džo, jos akys sužiba.

– Bet *aš* tikiu, – priduria.

Tie trys trumpi žodžiai užpildo erdvę tarp jų. Tuomet moteris vėl šypteli, sakytum, tik iš jiedviem suprantamo pokšto, ir apsisukusi išeina pro duris.

Juodu ant balto

DŽO SPOKSO Į UŽDARAS DURIS. Kokių galų toji moteris taip pasakė? Ir *kodėl* Džo atrodo, kad kažkur jau yra ją mačiusi?

Galvoje visiškai tuščia.

Jos dėmesį patraukia pro langą žingsniuojantis žmogus; smulkaus stoto vyras kalba telefonu. Vienas iš jos kaimynų.

Šiame siaurame skersgatvyje, maždaug dvidešimtyje metrų nuo pagrindinės gatvės, identiškos mažytės patalpose įsikūrę trys verslai. Pirmasis – dėdės: neryžtinga, nepelninga ūkinių ir kanceliarinių reikmenų parduotuvėlė. Šalia – optika; ji priklauso ispanui vardu Lando Landaidasas, vyrui, kuris ką tik praėjo pro šalį. Jis atrodo labai verslus. Pirmąją savaitę Džo atidarius parduotuvę, Lando buvo atėjęs prisistatyti. Tvarkingos išvaizdos vyriškis, artėjantis prie keturiasdešimties, trumpais tamsiais plaukais ir žilstelėjusia barzdele. Jis nupirko kištuką ir pieštukų drožtuką; Džo įtarė, kad nė vieno iš tų daiktų jam nereikėjo. Jai būtų patikę atsilyginti tuo pačiu, bet Džo nereikia akinių ir ji nenori kaimyno gaišinti.

Šalia optikos dirba tatuiruočių meistras. Džo žino tik jo vardą – Erikas. Ir tai sužinojo tik todėl, kad sykį išgirdo, kaip skersgatvyje jį kažkas šaukia. Erikas kas rytą (paprastai apie pusę vienuoliktos) prašوليوuoja pro dėdės parduotuvę ir linksmai šypsodamasis jai pamojuoja. Jo amžių atspėti sunkiau – ar jam bent trisdešimt sukako? Vasaros pabaigoje jis vilkėjo juodus šortus ir avėjo oranžines per pirštą įsispiriamas šlepetes, ant jo kojų sūkuriavo rašaliniai pusmėnuliai ir žvaigždės. Dabar, kai vėliau, jis dėvi džinsus ir avi kailinius batus iki kulkšnių, bet rankos vis dar neprisidengtos: ant jų gausybė sudėtingų juodu rašalu ištatuiruotų simbolių. Erikas su trumpa barzda, pelenų spalvos pasišiaušusia šėveliūra – iš čia jo pravardė: Vikingas Erikas. Kai atšalus orams jis pradėjo nešioti kailinius batus, Džo pajuto pasitenkinimą, kad vyrukas pateisino pravardę. Juodu niekada nesikalbėjo, bet Erikas visuomet pamojuoja ir visuomet šypsosi.

Džo keista, kad, būdami trys tokie artimi kaimynai, jie taip mažai bendrauja. Ar tik ne dėl to, svarsto ji, kad visi jie pro langus diena iš dienos mato tik plytų sieną, tad darbuojasi kiekvienas sau tarsi atkirsti nuo likusio pasaulio. Dar Džo įtaria, kad Lando ir Vikingas Erikas yra gerokai labiau užsiėmę nei ji. Sprendžiant iš to, kiek žmonių pro dėdės parduotuvę traukia į optiką ir tatuiruočių saloną, tuodu vyrai, ko gero, mažai turi laiko socialiniams ryšiams megzti.

Be to, dingteli Džo, kai tau labiausiai reikia naujų draugų, dažniausiai jautiesi mažiausiai pajėgus jų ieškoti. Kokia gyvenimo ironija; vis tik ir šis suvokimas neįkvepia jai drąsos užsukti pas kaimynus. Ji prisimena straipsnius, kuriuos skaitydavo anksčiau, apie tai, kaip išsijudinti ir pradėti naują gyvenimą su naujais draugais ir naujais pomėgiais. Tie straipsniai vis dar turi

galios sužadinti jos nevisavertiškumo jausmą, nors dabar Džo supranta, kokie jie naivūs.

Džo apmąstymus pertraukia bumbtelėjimas už lango. Jauna moteris ką tik šonu įvairavo vaikišką vežimėlį į žemą parduotuvės palangę. Ji kilsteli ranką ir per stiklą šūkteli:

– Atsiprašau!

Džo išeina laukan. Nori nuraminti tą jauną moterį, kad vežimėlis tik nežymiai nubruožė dažus.

– Atsiprašau! – pakartoja ši traukdama vežimėlį atbulą, kad ištiesintų ratus ir vėl neatsitrenktų į palangę. – Aš nepatyrusi vairuotoja, – sako juokdamasi. – Niekas neapmoko, kai perki!

Džo pažvelgia į vežimėlyje gulintį kūdikį. Mažytį miegantį ryšulėlį, nenutuokiantį, kad jo motina prasta vairuotoja. Džo norėtų pasakyti ką nors mielo apie kūdikį, bet kad jis negražus. Mažas, putnus ir dėmėtas. Ir vis tiek Džo pajunta tą jausmą, kurį suvokia esant pavydą, pasklindant gyslomis. Ji pamato jaunosios motinos veido išraišką, šiai žvelgiant į savo vaikėlį, ir Džo viduje kažkas taip užsiveržia, kad net kvapą užgniaužia.

Moteris, regis, nepastebi, kad Džo tyli, ir smagiai kalba toliau:

– Žinot, kai paskutinį sykį stumdžiau vežimėlį, jame gulėjo lėlė, o man buvo kokie šešeri. – Dirstelėjusi pro Džo į parduotuvės vidų, sušunka: – Oi, jūs prekiaujate raštinės reikmenimis! Gal turite kvietimų į krikštynas? Nors Gajus sako, kad turėtume surengti tiesiog vardynas vietoj ceremonijos bažnyčioje. Gal ir teisingai sako. Jau su vestuvėmis užteko rūpesčių. Jo tėvai katalikai, o mano mamai vienodai. Abejoju, ar jo tėvams labai svarbu, bet jo senelė tai pasius, visai kaip pasiuto, kai susituokėme...

Džo vienu metu paaiškėja du dalykai – ir dviguba jėga atitraukia mintis nuo skausmo gniutulo. Ši moteris primena jai

pažįstamas iš ankstesnių laikų, kurios, susilaukusios naujagimių, per daug laiko praleisdavo vienos, neturėdamos su kuo pasišnekėti. Antra, gerokai svarbiau: Džo dabar tiksliai žino, kas buvo ta moteris parduotuvėje, prabilusi apie Dievą.

– Atleiskite, – apgailestaujančiu tonu teisinasi Džo, – tokių prekių neturime.

Jai knieti garsiai ištarti ir antrą sakinį, bet ji susilaiko.

Neatspėtumėt, kam ką tik pardaviau vokų.

Jaunoji moteris nusišypso, linkteli ir nukrivuliuoja skersgavtiu tolyn. Džo grįžta į parduotuvę.

Neabejoja esanti teisi.

Tas Dievo paminėjimas.

Nespalvota fotografija. Tik joje nevilkima nieko panašaus į ilgą lietpaltį. Dvasininkės apdaras. Džo įsitikinusi. Iš kilo atmintyje, kai jaunoji moteris užsiminė apie krikštynas ir vestuves.

Ji ką tik pardavė vokų Vikarei Bėglei.

Džo tučtuojau išsitraukia iš rankinės telefoną ir ima gūglinti.

„Vikarė Bėglė“ – šią pravardę nukalė žurnalisto, rašiusio apie kaimo vikarės dingimą, išmonė. Džo pamena, kaip užtiko pirmąjį straipsnį apie vikarę giliai vidiniuose laikraščio puslapiuose, kuriuos prabėgomis skaitinėjo sėdėdama kavinėje ant kampo.

Vikarė dingo iš vikariato kaip žmonės iš „Marijos Selestės“*: atstumta kėdė, pusiau suvalgytas maistas. Pavojaus varpais ėmė skambinti bažnyčios seniūnas. Įsilaužimo – nė ženklo, galinės durys paliktos praviros. Automobilis įvažoje. Parapijiečiai liko „privožti“ – Džo tada nusistebėjo, ar kas nors šitaip dar sako

* Brigantina „Marija Selestė“ 1872 metais buvo rasta dreifuojanti Atlanto vandenynė; visi laivu plaukę žmonės buvo dingę be pėdsakų.

ir ar iš viso kas nors kada nors taip sakė. Ji prisimena, kad vikarė buvo apibūdinta kaip žmogus, apie kurį „niekas nė vieno blogo žodžio nepasakys“. O iš tokio apibūdinimo, mintijo Džo, beveik nieko apie tą moterį nesužinai. Apie moterį, kuri, Džo yra tikra, ką tik lankėsi jos parduotuvėje.

Dabar, galvodama apie tą pirmąjį straipsnį, Džo abejoja, ar išvis būtų ką nors iš jo įsiminusi, jei ne antraštė apie Vikarę Bėglę, pasirodžiusi Džo naujienų programėlėje jau kitą dieną po tos moters dingimo. Net ir tuomet dienos naujienų cunamyje šioji buvo tik mažytis ripuliukas. Ar Džo akys būtų už tos antraštės užkliuvusios, jei ne pajusta suokalbininkiška atjauta bendralikimei bėglei? Kažin, galvoja Džo, jei būtų pasakiusi tai prastai vaikiško vežimėlio vairuotojai, ar ši būtų susigaudžiusi, apie ką Džo kalba?

Dabar kyla klausimas: ar Džo turėtų ko nors imtis? Kam nors pranešti? Ar kas nors žino, kad vikarei nieko nenuitiko?

Džo išispokso per langą į plytų mūrą kitapus skersgatvio. Rimtai, o koks jos reikalas? Vikarė Bėglė nusipirko pakelį vokų; ji stovėjo priešais gyva ir sveika, o ne pavojingai svyravo ant tilto parapeto krašto.

Džo vėl nukreipia akis į telefoną ir peržiūri keletą nuorodų. Vikarė Bėglė, kuri, kaip Džo dabar žino, vardu Ruta Hamilton iki šiol nesusisiekė nė su vienu iš savo plataus artimųjų rato... jie, regis, Glazge. Ilgesnis straipsnis viename Vorikšyro laikraštyje daugiau papasakoja apie pačią Rutą: penkiasdešimt septynerių vikarė, išsiskyrusi; jos parapijai priklausė didelis kaimas ir keletas mažyčių kaimelių netoli Ragbio miesto. Įkelta ir pora Rutos nuotraukų: viena šalia pyragų palapinės kažkokioje kaimo mugėje; kitoje Rūta prie bažnyčios, aplink ją spiečiasi tuntas vaikų ir gyvūnų. Nuotraukose Ruta šypsosi.

Džo ekrane padidina nuotrauką. Taip, parduotuvėje lankėsi tikrai ši moteris. Kažin, ar seniai fotografuota? – svarsto Džo. Moteris, pirkusi vokus, atrodė vyresnė, labiau rūpesčių nualinta. O gal Džo taip atrodo tik dabar, kai žino, kad ji – Vikarė Bėglė? Džo vėl įsižiūri į ekraną ieškodama užuominų, kodėl ši moteris, viską metusi, pabėgo iš, atrodytų, tokios idiliškos parapijos. Vikarė malonaus, atviro veido, kakta plati. Džo būtų norėjusi, kad būtent tokia vikarė sutuoktų ją su Džeimsu.

Ir štai prašom. Dyglis įsmigęs. Nors jau buvo apėmusi ramybė, nes kokią valandą apie Džeimsą negalvojo. O sykis dyglis įsminga, Džo žino, kad jokios protingos mintys jo neiškrapšytys, tik dar giliau įvayrs.

Nežmoniškomis pastangomis Džo prisiverčia vėl sutelkti mintis į Vikarę Bėglę. Tyrinėja žvilgsniu veidą – gal jis visgi ką nors išduos? Kažin, ar dar kada jį išvys? O jei išvys, ar užkalbins vikarę Rutą Hamilton?